

Mleko. Czego może się spodziewać polski rolnik po integracji z UE?

★ ★ Jak wygląda organizacja rynku mleka w UE?

Produkcja mleka w Unii Europejskiej to jeden z najważniejszych sektorów produkcji rolnej „Piętnastki”. W skali produkcji światowej co 5 litr mleka jest produkowany na obszarze UE (ok. 120 milionów ton). Stanowi to 19% wartości całej unijnej produkcji rolniczej. Od 1984 r. we wszystkich państwach Unii obowiązuje kwotowanie, czyli określanie wielkości produkcji mleka. Kwoty mleczne państwa członkowskie ówczesnej Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej otrzymały na podstawie krajowej produkcji z 1981 roku powiększone o 1%. Kolejnym etapem było rozdzielenie przyznanых kwot producentom mleka według ściśle określonych zasad. Wprowadzenie limitów miało na celu utrzymanie produkcji na określonym poziomie (poziom samowystarczalności produkcji mleka państwa Wspólnoty osiągnęły już w roku 1973), a także ograniczenie wydatków z budżetu rolnego na wspieranie tego sektora.

Wyróżnia się trzy rodzaje kwot dla rolników:

1. kwoty hurtowe,
2. kwoty sprzedaży bezpośredniej,
3. kwoty rezerwy narodowej,

Kwoty hurtowe przydzielane są producentom, którzy sprzedają mleko do mleczarni lub organizacji skupującej mleko.

Kwoty sprzedaży bezpośredniej przydzielane są producentom, którzy sprzedają mleko z gospodarstwa bezpośrednim odbiorcom (szpitale, szkoły).

Kwoty rezerwy narodowej to część limitu krajowego pozostała do dyspozycji państwa. Ilość ta wykorzystywana jest do przyznawania limitów dla nowych producentów mleka rozwijających produkcję, przeżywających trudności itp. Rolnicy, którzy rezygnują z produkcji mleka mogą zwrócić kwotę państwu lub sprzedać przyznane im limity do rezerwy narodowej.

Kwotowanie nie jest jedyną formą regulacji rynku mleka wewnątrz UE. W chwili obecnej stosowane są także inne rozwiązania, do których zalicza się:

1. Skup interwencyjny odtuszczonego mleka w proszku (mleczarnie spełniające odpowiednie warunki mogą oferować do skupu interwencyjnego minimum 40 ton mleka w proszku).
2. Interwencyjne magazynowanie mleka w proszku, magazynowanie odtuszczonego mleka w proszku w prywatnych magazynach (w momencie, gdy limit skupu mleka w proszku wynoszący 109 tys. ton zostaje przekroczony, uruchamiany jest system dopłat do przechowywania mleka w proszku w prywatnych magazynach).
3. Dotowanie odtuszczonego mleka przeznaczonego na paszę dla zwierząt (dotację otrzymuje mleczarnia, za chude mleko zwrócone dostawcom i wykorzystane przez nich jako pasza dla zwierząt).

Mleko. Czego może się spodziewać polski rolnik po integracji z UE?

4. Dotacje dla odtuszczonego mleka w proszku przeznaczonego na paszę (dotację otrzymują mleczarnie, które sprzedają mleko w proszku zakładom produkującym pasze dla cieląt, prosiąt, itp.).
5. Skup interwencyjny masła.
6. Dopłaty za przechowywanie masła w magazynach.
7. Dotacje do przechowywania serów długo dojrzewających.
8. Dotowanie masła dostarczanego organizacjom nie zarobkowym.
9. Sprzedaż masła po obniżonych cenach do gastronomii w celu zachęcenia do większego udziału tłuszczu zwierzęcego w określonych artykułach spożywczych.
10. Dotowanie mleka w szkołach.

W roku 2005 przewidziana jest reforma sektora mleka w UE. Planowane zmiany mają dotyczyć głównie niewielkiego zwiększenia kwot dla poszczególnych krajów (w sumie o ok. 1.5% w latach 2005-2007). W 2003 roku Komisja Europejska przewiduje kontrolę celowości utrzymania kwotowania mleka. Zniesienie systemu kwotowego wydaje się jednak mało realne.

★ Jak wygląda organizacja rynku mleka w Polsce?

1 stycznia 2002 roku w Polsce weszła w życie ustawa (z 6 września 2001) o regulacji rynku mleka i przetworów mlecznych. Wprowadza ona między innymi zasady kwotowania krajowej produkcji mleka. Dla producenta mleka oznacza to, że przydzielony mu limit ilości mleka może zostać wprowadzony przez niego do obrotu rynkowego w roku kwotowym, tj. od 1 kwietnia roku kalendarzowego do 31 marca następnego roku kalendarzowego.

Wyróżnia się:

1. Indywidualną kwotę mleczną dla dostawcy hurtowego.
2. Indywidualną kwotę mleczną dla dostawcy bezpośredniego.
3. Krajową rezerwę indywidualnej kwoty mlecznej.

Indywidualną kwotę mleczną przyznaje się dostawcy hurtowemu proporcjonalnie do ilości mleka sprzedanego podmiotom skupującym, w roku referencyjnym tj. od 1 kwietnia 2002 r. do 31 marca 2003 r.

Indywidualną kwotę mleczną przyznaje się dostawcy bezpośredniemu w oparciu o:

- ilość mleka, którą wykorzystał do produkcji przetworów mlecznych przeznaczonych do bezpośredniego spożycia i wprowadzonych do obrotu w roku referencyjnym,
- ilość krów mlecznych posiadanych w gospodarstwie w roku referencyjnym oraz średniej wydajności mleka od krowy w kraju.

Decyzje o przydzieleniu indywidualnych kwot mlecznych wydawane będą przez Dyrektorów Oddziałów Terenowych Agencji Rynku Rolnego (OT ARR) do 31 stycznia 2004 r.

Mleko. Czego może się spodziewać polski rolnik po integracji z UE?

Aby uzyskać indywidualną kwotę mleczną dostawca bezpośredni zobowiązany jest do:

1. Gromadzenia dokumentacji potwierdzającej ilość wprowadzonych do obrotu przetworów mlecznych, których produkcja miała miejsce w czasie trwania roku referencyjnego w oparciu o własne mleko pochodzące z posiadanego gospodarstwa lub przedłożenia oświadczenia co do ilości posiadanych krów w roku referencyjnym.
2. Złożenia do 31 października 2003 r. poprawnie wypełnionego formularza wniosku o nadanie indywidualnej kwoty mlecznej do Dyrektora OT ARR, na którego terenie działania znajduje się gospodarstwo rolne prowadzące produkcję mleka.

Jeżeli dostawca hurtowy lub bezpośredni wprowadzi na rynek mleko w ilości przekraczającej przysługującą mu kwotę mleka, wówczas zapłaci karę pieniężną.

Prawo do przyznanej indywidualnej kwoty mlecznej jest przedmiotem dziedziczenia. Dziedziczy je osoba, której przekazano gospodarstwo rolne.

Prawo do indywidualnej kwoty mlecznej lub jej części może być zbywane lub wdzierżawiane, w drodze umowy, wyłącznie posiadaczowi gospodarstwa rolnego. Natomiast w przypadku zbycia gospodarstwa rolnego przez dostawcę hurtowego lub dostawcę bezpośredniego, prawo do kwoty mlecznej przechodzi na nabywcę tego gospodarstwa.

Ustawa o regulacji rynku mleka i przetworów mlecznych jest aktem prawnym zgodnym z prawem UE. W oparciu o nią, od 1 kwietnia 2004 r. producent mleka nie posiadający indywidualnej kwoty mlecznej dla dostawcy hurtowego lub indywidualnej kwoty mlecznej dla dostawcy bezpośredniego nie będzie mógł wprowadzać mleka i przetworów mlecznych do obrotu rynkowego. Oznacza to, że od 1 kwietnia 2004 r. mleko i przetwory mleczne wyprodukowane w gospodarstwie, które nie będzie miało przydzielonej kwoty mlecznej, nie będą mogły być sprzedawane np.: do mleczarni, przetwórni, pośrednika skupującego mleko, na bazarze itp.

W wyniku negocjacji przedakcesyjnych podstawowa kwota mleczna dla Polski została ustalona na poziomie 8 964 020 ton. Polscy negocjatorzy wywalczyli również przesunięcie 1,5 mln ton do kwoty sprzedaży hurtowej, co nie tylko gwarantuje producentom indywidualnym zbyt mleka, lecz również zaspokaja potrzeby surowcowe zakładów przetwórczych na poziomie uwzględniającym rozwój tego sektora w najbliższych latach. Polska uzyskała także 1-roczy okres przejściowy na ustalenie indywidualnych kwot dla producentów surowca mlecznego.

Dużym problemem w procesie integracji z UE będzie osiągnięcie w skupie norm jakościowych obowiązujących w UE. Wszyscy producenci mleka w krajach „Piętnastki” muszą przestrzegać zasad higieny. 1 ml. surowego mleka przeznaczanego do skupu nie może zawierać więcej niż 100 tys. bakterii i 400 tys. komórek somatycznych. Polscy producenci mleka będą musieli spełniać wymogi zachowania zasad higieny doju i przechowywania mleka, zapewnić zwierzętom godziwe warunki bytowania, a także stosować się do zasad dotyczących ochrony środowiska. Już dziś spełnianie tych zasad jest warunkiem uzyskania dotacji z programu SAPARD. Są to między innymi wskaźniki obsady zwierząt gospodarskich na 1 ha użytków rolnych

Mleko. Czego może się spodziewać polski rolnik po integracji z UE?

(do 1,5 Dużej Jednostki Przeliczeniowej /ha użytków rolnych), odpowiednia pojemność i jakość zbiorników do przechowywania odchodów zwierzęcych

W efekcie długotrwałych negocjacji Polska uzyskała okres przejściowy do końca 2006 r., podczas którego mleko nie spełniające standardów wspólnotowych będzie mogło być przetwarzane nie tylko w zakładach objętych okresem przejściowym na dostosowanie, ale również w wielu zakładach, które spełniają normy unijne i już uzyskały bądź uzyskają wraz z akcesją Polski do UE certyfikaty dopuszczenia swoich produktów na rynek unijny. Warunkiem uzyskania powyższego okresu przejściowego było zagwarantowanie, że produkty wytwarzane z mleka gorszej jakości będą dopuszczane wyłącznie na rynek krajowy. Prawo do równoległego przetwarzania mleka spełniającego i nie spełniającego standardy unijne uzyskało 56 zakładów mleczarskich dostosowanych do standardów wspólnotowych w dniu uzyskania członkostwa w UE.

★ *Niektóre pojęcia i definicje*

Podmiot skupujący – osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna, prowadząca działalność w zakresie skupu mleka.

Dostawca hurtowy – osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna, prowadząca produkcję mleka w danym gospodarstwie rolnym i sprzedająca je podmiotom skupującym.

Dostawca bezpośredni – osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna, prowadząca produkcję mleka w danym gospodarstwie rolnym i wprowadzająca do obrotu przetwory z tego mleka przeznaczone do bezpośredniego spożycia.

Indywidualna kwota mleczna – maksymalna ilość mleka o referencyjnej zawartości tłuszczu (3, 7%), jaka może być wprowadzona do obrotu w roku kwotowym przez dostawców hurtowych i bezpośrednich.

